

IBSEN: NÓRA

IBSEN: NÓRA

A mű tartalma

Szereplők:

- Torvald Helmer – ügyvéd
- Nóra – a felesége
- Rank doktor – a család barátja
- Lindéné – Nóra barátnője
- Krogstad – ügyvéd
- Helmerék három kisgyermek

Első felvonás

Nóra vidáman és boldogan tér haza a karácsonyi vásárlásból. Halkan dudorászik és csicsereg, miközben elpakolja az újonnan vásárolt holmikat. A férje kedvtelve nézegeti az ő kis dalos pacsirtáját, de kicsit úgy bánik vele, mint egy gyerekkel. Figyelmezteti, hogy ne herdálja a pénzt, hiszen kerülhetnek nehéz helyzetbe is, Nóra azonban évődve válaszol rá, hogy akkor legföljebb majd kölcsönt vesznek fel, hiszen Helmert januártól bankigazgatóvá nevezték ki. Helmer bár kedvesen, de kissé lekezelően bánik feleségével.

Nórához vendég érkezik, régi barátnője, Lindéné, Kriszta látogatja meg az asszonyt. A hölgyek még ifjúkorukból ismerik egymást, de már kilenc éve nem találkoztak. Kriszta közben, hogy családján segítsen, férjhez ment, de férje három évvel ezelőtt meghalt, és ő teljesen egyedül maradt. Édesanyja sem él már, testvérei felnőttek, most már tudnak magukról gondoskodni, rá senkinek nincs szüksége. Azért jött a városba, hogy itt talán majd talál magának valami állást, ami értelmet adhatna a most üres életének. Nóra felajánlja barátnőjének, hogy segít neki majd állást találni. Lindéné hálás barátnőjének a segítőkészségéért, annál is inkább, mert a fiatalasszony még soha nem szembesült az élet nehézségeivel. Nóra úgy érzi, hogy a nála tapasztaltabb asszony, aki oly sok áldozatot hozott családjáért lenézi őt. Úgy gondolja, számára az élet csupa móka és kacagás volt eddig, előbb egy féltő apa, majd egy óvó férj az élet minden nehézségétől megkímélte. Nóra, hogy bebizonyítsa, ő is képes szeretteiért dolgozni és áldozatot hozni, elmondja életének legnagyobb titkát. Amikor ifjú házaspár volt, a férje súlyos beteg lett, az orvosok szerint az életét csak az menthette meg, ha elutazik délre, de az útiköltségre nem volt pénzüik. Mindenki úgy tudja, hogy a pénzt, ami az utazásra kellett, Nóra az édesapjától kapta. Édesapja a férje betegségének kezdetén halt meg, és ő nem lehetett mellette. Egy évet töltöttek külföldön, és Torvald teljesen meggyógyult. A pénzt azonban nem az édesapjától kapták, hanem az egész összeget, mind az ezerkétszáz tallért, ő teremtette elő egyedül. Egyedül kölcsönt vett fel, és hosszú évek óta törleszti az adósságát, úgy, hogy férje nem tud róla, és egyedül fizeti a részleteket. Ahányszor férjétől pénzt kap ruhára, csak a felét használja fel, a másik fele megy a törlesztésre, és különböző munkákat, például másolást vállal. Igaz, néha nagyon fáradt volt a sok a sok munkától, de ugyanakkor határtalanul boldog is, hogy eddig mindig elő tudta teremteni a kívánt összeget, olyan mulatságos így munkával pénzt keresni, szinte olyan, mintha férfi lenne.

Beszélgetésüket azonban újabb látogató zavarja meg, Krogstad ügyvéd, aki Helmerrel szeretne beszélni üzleti ügyben. A két látogató ismeri egymást, Krisztina tudja a férfiről, hogy rosszul nősült, és kétes ügyletekbe bonyolódott. Amikor Krogstad bemegy Helmerhez, addig az ő vendége, a család régi barátja, aki mindennapos vendég a háznál, Rank doktor átmegy a hölgyekhez. Később Helmer is csatlakozik hozzájuk, és Nóra felveti férjének, hogy Krisztina özvegy, remekül ért a hivatali ügyekhez és állást keres. Helmer örül, hogy segíthet, hiszen most pont lesz egy üres állás. Mindenki elmegy, Nóra egyedül marad, a sétából a dajkával

hazaérkező gyermekekkel, mikor Krogstad visszatér, és most már nem a férjével, hanem vele akar beszélni. Helmer az ő állását ajánlotta fel Lindénének, ő Nóra segítségét kéri, hogy alárendelt állását megtarthassa. Nem is a fizetés miatt, hiszen az igen nyomorúságos, hanem a biztonságáért, a polgári tisztességért, amit ez az állás biztosít számára, amire neki gyermekei biztonsága érdekében feltétlenül szüksége van. Ő a múltban elkövetett hibái miatt állása máshol nem számíthat; ha ez megszűnik, örökre elsüllyed a mocsárban. Nóra szerint öneki nincs semmi befolyása a férjénél, nem tud a férfin segíteni. Krogstad azonban emlékezteti az asszonyt egy olyan múltbeli eseményre, amely kettőjük sorsát összeköti. Az asszony tőle kért kölcsönt férje gyógykezelésére, amit a férfi csak úgy adott, ha az adóslevelet Nóra apja aláírja. Az aláírás dátuma azonban Nóra édesapjának halála után három nappal későbbre szól, az aláírását az asszony hamisította oda. Hiszen nem akarta a halálos beteget semmivel zaklatni. Nóra fel sem fogja, hogy amit elkövetett, az a törvények szerint, okirat-hamisítás. Krogstad megszarolja, hogy minden elmond Helmernek. Nóra egyáltalán nem veszi komolyan a férfi fenyegetését, hisz az csak nem lehet bűn, ha valaki kímélni akarja haldokló apját, és meg akarja menteni a férjét. Miután Nóra beszél a férjével, szavaiból kiderül, hogy Krogstad valamikor egy aláírást hamisított. Helmer mélyen elítéli a férfit, és mindenkit, aki hasonló bűnt követ el. Torvald Krogstadra vonatkozó súlyos szavait Nóra magára vonatkoztatja.

Nórárt mélyen érintik a férje szavai, karácsonyi boldogságára, vidámságára súlyos veszély leselkedik.

Második felvonás

Nóra látszólag gondtalanul készül a másnapi jelmezes karácsonyi bálra, ahol férje kívánságára nápolyi halászlány lesz, és tarantellát fog táncolni. Lindéné segít neki a jelmez elkészítésében. Nóra mindent megpróbál, hogy férjét jobb belátásra bírja, de férje az asszony kérésében csak a gyermeki makacsságot és csökönységet látja, aki nem érti meg, hogy férje egy kikezdehetetlen tisztviselő, nem úgy, mint az asszony apja. Ő hajthatatlan, nem hajlandó egy ilyen kétes jellemű emberrel együtt dolgozni, aki ráadásul régóta ismeri, hajdanán még tegeződtek is, és ha ez kiderülne, rossz fényt vetne. Hogy nyomatékot adjon szavainak, Nóra előtt küldi el Krogstad felmondólevelét. Nóra úgy érzi, reménytelennek látszó helyzetén csak a család régi jó barátja, Rank doktor segíthet. A férfi halálos beteg, nincs már sok ideje hátra, és bevallja Nórának, hogy évek óta reménytelenül szerelmes belé. Ez után a vallomás után Nóra nem fordulhat hozzá segítségért.

Krogstad a felmondólevél kézhezvétele után újra felkeresi az asszonyt. Az asszony a fennmaradt tartozását egy összegben nem tudja kifizetni. A férfinak már nem is a pénz kell, a gyerekei miatt újra vissza akar kerülni a tisztos polgári életbe. Számára az a biztosítás, ha az adóslevél nála van, Nóra mindent megtenne, hogy megvédje az urát, és a férfi soha ne tudja meg, mi történt. A zugüggyvéd figyelmezteti az asszonyt, hogy semmit nem oldana meg, ha most eltűnne a városból, vagy esetleg öngyilkos lenne, mert egy levélben mindent megírt Helmernek, és a levelet már bedobta a postaládába, amihez csak Helmernek van kulcsa. Nóra beszél Lindénével, aki megígéri, hogy beszél a zugüggyvéddel, hogy segítsen a barátnőjén.

Harmadik felvonás

Másnap Lindéné Nóráék lakásába hívja Krogstadot, amíg a házaspár a jelmezbálban van. Kiderül, hogy ők már régóta ismerik egymást. A férfi valaha Krisztina kezére pályázott, de a nőnek gondolni kellett a családjára, ezért választotta a gazdagabb kérést, akihez aztán feleségül ment. Krogstad ennek a kudarcnak is tulajdonítja, hogy akkor kicsúszott a lába alól a talaj. Krisztina nem véletlenül jött ebbe a városba, döntésébe nem kis szerepe volt a férfinak. Krogstad ezt a kijelentést hitetlenkedve fogadja. Krisztinának eddig az egész élete abból állt,

hogy családjáért dolgozott, most egyedül van, nincs ami éltesse. Krogstadnak három gyermeke van, a velük való törődés újra értelmet adna életének. Két hajótörött ember könnyebben kezdhetne új életet. Az asszony szavai újra értelmet adnak Krogstad életének. Hogy valami jót is tegyen, vissza akarja venni a levelet. Lindéné azonban most már, eredeti szándékától eltérően arra kéri, hogy ne tegye. Szerinte az lenne a megoldás, ha Helmer mindent megtudna, mert egy ekkora titokkal nem lehet élni. Krogstad elmegy, mielőtt még Nórának hazaérnének, és megígéri Krisztinának, hogy a ház előtt megvárja és hazakíséri. Lindéné elmondja Nórának, hogy Krogstadtól nem kell félnie, de mindent el kell mondania az urának. Ezzel most már Nóra is tisztában van. Helmer szeretne minél hamarabb kettesben lenni feleségével, alig várja, hogy Krisztina magukra hagyja őket, hevesen udvarol az asszonynak. Este azonban Nórához egy látogató érkezik, Rank doktor. Nóra azonnal megérti a doktor látogatásának célját, búcsúzni jött. Miután Helmer kikíséri a doktort, kiüríti a levélszekrényt, és megtalálja Rank doktor névjegyét és a levelet. Rank doktor névjegyén egy fekete kereszt van, Helmer nem érti a doktor üzenetét, Nóra magyarázza meg neki. Rank doktor, amikor már tudja, hogy számára itt a vég, így vesz búcsút barátaitól, majd bezárkózik és meghal.

Helmer sajnálja barátját, hogy így, elrejtőzve akar meghalni, de lehet, hogy neki így jobb. És talán nekik is, hiszen így ők ketten már csak egymásra vannak utalva. Úgy érzi, mindennél jobban szereti most az asszonyt. "Tudod-e, néha azt kívánom, Nóra, bár függne a fejed fölött valami veszély, hogy az életemet, a véretem, mindent, mindent fölláldozhatnék érted."

Nóra, aki eddig mindenáron meg akarta akadályozni, hogy a férje megtudja az igazságot, most már azt szeretné, hogy azonnal olvassa el a levelet. Egy csodára vár, arra, amire már tulajdonképpen nyolc éve vár, hogy férje, miután megtudja, mit tett Nóra, ország-világ előtt magára vállalná a tettét, amit persze ő nem engedne.

A csoda azonban, amire Nóra oly nagyon várt, elmarad. Torvaldnak esze ágában sincs áldozatot hozni a feleségéért, magából kikelve támad az asszonyra. Nóra csak lassan veszi tudomásul, hogy a várt csoda elmarad. A férjét csak az érdekli, hogy ő most egy lelkiismeretlen ember kezébe került, akinek most ki van szolgáltatva, egy asszony miatt kell ilyen nyomorultul tönkremennie. Persze ő azonnal kész a megoldással, a világ előtt továbbra is úgy élnek együtt, mintha semmi nem történt volna, de természetesen ez csak a látszat. Köztük vége mindennek, és természetesen egy ilyen asszony nem nevelheti a gyermekéket. Ám Krogstad, aki előtt egy új élet lehetősége nyílt, visszaküldte Nórának az adóslevelet. Helmer óriási örömmel fogadja ezt a hírt, úgy érzi, visszakapta az életét. Csak most jut eszébe, hogy megkérdezze asszonyát, hogy hogyan érzi magát. Ekkor döbben rá, hogy feleségét mennyire megviselhette ez a három nap. De így minden elrendeződött, az életükben semmi sem fog változni, a továbbiakban is úgy élhetnek, mint eddig, mintha mi sem történt volna. Újra úgy beszél Nórával, mintha gyermek lenne. Azonban erre már Nóra nem képes: Bemegy a szobába, hogy levegye jelmezét, és amikor visszatér, egy komoly beszélgetés vár rájuk. Torvaldnak is feltűnik az asszony merev arckifejezése, nem is tudja mire vélni, Nóra szavait meg végképp értetlenül fogadja.

"Igen, épp ez az. Nem értesz. És én nem értettelek, egészen ma estig. Nem, ne szakíts félbe. Csak hallgasd, amit mondok... Ez leszámolás, Torvald."

Rendkívüli ez a helyzet nekik, hiszen házasságuk alatt sosem beszéltek egymással komolyan, mint férj és feleség. Nóra most először mondhatja el őszintén, hogy mit is érez férje iránt. Torvald sosem értette meg őt, és ugyanúgy, ahogy apja, ő sem vette őt komolyan. Mind a ketten sok igazságtalanságot követtek el ellene. Apja babagyerekként bánt vele, majd a férje mellett babafeleség lett belőle. Sosem volt boldog, boldognak hitte magát, de nem volt az. Ideje, hogy a saját lábára álljon, ideje, hogy önmaga legyen, hogy megértse magát, de ahhoz, hogy ezt megtehesse, el kell mennie ebből a házból. Elhagyja a férjét, az éjszakát már Krisztinánál tölti. Helmer ezzel a szokatlan helyzettel nem tud mit kezdeni, társadalmi és

erkölcsi törvényekre hivatkozik, amiért az asszony nem hagyhatja el őt. Nórának már nem tilthat meg semmit, ő többé már nem feleség és anya, hanem elsősorban ember, és tisztába kell jönnie a saját dolgaival. Torvald úgy hiszi, Nóra lázas beteg, olyan, mintha az eszét vesztette volna. Pedig az asszony még soha nem volt ennyire józan, és ennyire biztos magában. Már nem szereti a férjét. Ma este módja lett volna, hogy bebizonyítsa szerelmét, és ő repesve várta ezt a csodát, ez azonban nem történt meg. Torvald nem érti meg felesége szavait, szerinte az asszony úgy beszél, mint egy gyerek.

"Nóra: Legyen. Te viszont nem úgy gondolkozol, mint az az ember, akihez én társul szegődhetek. Te nem attól féltél, ami engem fenyegetett, hanem attól, ami téged fenyegetett; amikor az ijedelmed elmúlt, s az egész úgy elsimult, úgy tettél, mintha mi sem történt volna. Éppen úgy a te kis énekesmadarad voltam, mint azelőtt, bábu, akit, minthogy ilyen esendő s törékeny, ezután kétszeres óvatossággal kell a kezeden tartanod. Ebben az órában nyilvánvalóvá lett előttem, Torvald, hogy nyolc éven át egy idegen emberrel éltem itt, annak szültem három gyermeket. - Ah, nem is mondom, hogy ne kelljen rágondolnom! Diribdarabra tudnám szagatni magamat."

Nóra minden kapcsolatot megszakít férjével, hiszen ahhoz, hogy együtt maradhassanak, a legnagyobb csodának kéne megtörténnie, ami lehetetlen.

Műfaja: Analitikus dráma

Az analitikus dráma elemző dráma, a drámai szerkesztés egyik fő módszerét alkalmazó drámai mű, melyben az alapkonfliktust okozó esemény a darab kezdetekor már megtörtént, de ennek múltbeli okai nem, vagy nem mind derülnek ki az első felvonásban, hanem fokozatosan derül fény rájuk, így lendítik előre a jelenben játszódó cselekményt, amelynek lényege a múlt feltárulásának folyamata.

Színmű v. középfajsúlyú dráma: olyan dráma, ahol a szereplők nem képviselnek abszolút pozitív vagy negatív értékeket és a végjátékban sem történik tragikus értékvesztés. Torvaldot nem vezette rossz szándék, ezért nem érti, hogy Nóra miért lép ki a házasságból. Nóra távozása pedig nem jelent tragikus értékpusztulást.

Elemzés

A drámai alaphelyzet

Időpont: december 24. kora délutántól december 26. éjszakáig - szimbolikus: a karácsony a szeretet ünnepe, ekkor hagyja el Nóra a férjét.

Helyszín: Helmerék nappalija

Alaphelyzet: Nóra és Helmer házassága élethazugságra épül. Mindenki szerepet játszik. Ezt szimbolizálja a harmadik jelenet, amikor Nóra jelmezt, a többiek maszkot öltenek.

Helmer: köztisztviselő, felelősségteljes ügyvéd, a társadalom megbecsült tagja. Jóságos családapa, aki eltartja a családot. Szerető férj. a feleségével úgy bánik, mintha az kislány lenne.

Nóra: csinos fiatal nő, aki hálásan eljátssza a kislányszerepet. Engedelmes feleség és anya, akinek az élet komolyabb dolgaival nem kell foglalkozni.

A drámai cselekményt a múltbeli történések irányítják, amikre fokozatosan derül fény. A jelen eseményei miatt kell felidézni a múltat. Ilyen Nóra váltóhamisítása, amit 4 lépésben tudunk meg:

pénzt szerzett, hogy megmentse beteg férjét → kölcsönt vett fel, amit kamatostul kell visszafizetnie → a kölcsönt Krogstad szerezte → váltót írt alá, amire apja nevét hamisította.

Krogstad és Lindéné múltja is fokozatosan tárul fel. Ebből következik, hogy a néző folyamatosan átértékeli a szereplőket. Nóra kezdetben elkényeztetett feleségnek tűnik, akiről fokozatosan kiderül, hogy valójában becsületes, áldozatkész ember, aki mindent megtett a családért. Helmer kezdetben szimpatikus, felelősségteljes családapának, szerető férjnek

mutatkozik, akiről kiderül, hogy az önelégült magabiztossága mögött valójában gyáva, a gondolkodása közhelyes, kicsinyes.

Krogstad viszont, aki kezdetben ellenszenves zsarolónak tűnik, egyre rokonszenvesebbé válik a darab folyamán.

Drámai viszonyváltás

Krogstad zsarolása az első felvonásban megijeszti Nórát, ám a váltóról Helmer csak a 3. felvonásban szerez tudomást.

Rank doktor figurája a 2. felvonásban válik fontossá, aki a hűséges barát szerepét játssza, ám amikor Nóra hozzá fordulna segítségért, szerelmet vall neki, így az asszony nem kérhet tőle pénzt. Szerepe az, hogy nyomatékosítsa Nóra hűségét.

A harmadik felvonásban Helmernek tudomást kell szerezni a váltóról. Ezt már Nóra is akarja, ezért "veti le a jelmezét," őszintén hiszi, hogy a férje örülni fog, ha megtudja, mit tett érte.

Konfliktus

Torvald azonban kemény büntetést szab ki Nórára. Magából kikelve támad az asszonyra.

Amikor visszakapja a hamisított váltót, boldogan "megbocsát" Nórának. Viselkedése a társadalmi elvárásoknak, normáknak megfelelő. Nórát azonban a saját értékrendje, személyisége vezérli. Ekkor döbben rá, hogy a házasságuk élethazugságra épült.

Drámai végjáték

Nórának tisztázni kell a férjéhez, a gyerekeihez fűződő viszonyát, érzelmeit. Megérti most már, és átértékeli a házasságukat, a mindennapi életüket. Rájön, hogy először az apja, majd a férje játékszere volt, akik gyerekként kezelték. A Helmerrel való közös élete élethazugságra épült, az vezetett el a kapcsolatuk széteséséhez. Nóra azért lép ki a házasságból, hogy az önazonosságát megtalálhassa. Fel kell építenie önmagát ahhoz, hogy a gyerekeinek az anyja, a férjének a társa lehessen. Csak ekkor töltheti be szerepeit a személyiségével összhangban, hitelesen.

A nem hazugságokra épülő világot Krogstad és Lindéné jelenítik meg. Ebben a világban nincsenek maszkok és jelmezek, amit beszélnek, az mindig egyértelmű, nincs a szavaknak mögöttes jelentésük. Nóra eddigi világában a beszéd mást jelentett annak, aki mondta, és mást annak, aki hallgatta.